

TUDOMÁNYOS ÉS TECHNIKAI NAPLO

Százéves a budapesti tűzoltóság

A budapesti tűzoltótestület ezidén tölti be fennállásának századik évfordulóját s e jelentős eseményről az illetékes körök ünneplés keretében emlékeznek meg. A fővárosi tűzoltótestület abból a parányi kezdeményezésből fejlődött nagyvárosi és világhírűvé, mely a múlt század első felében a kötelező tűzoltást a városi polgárságra és a céhekre hárította s ezek a kezdetleges intézmények tudatos működése tette lehetővé, hogy az élet- és a vagyonbiztonság e nélkülözhetetlen szerve hivatásának magaslatán állva Budapest egyik legkiválóbb intézménye legyen.

E jelentős évforduló alkalmából az alábbiakban megkíséréljük tűzoltóságunk keletkezésének és működésének történetét ismertetni, akik mint a rohamcsapatok az első tűzvonalban minden pillanatban készek arra, hogy az ismeretlen ellenség leverésére induljanak.

A budapesti tűzoltótestület jubileumi évét városvezetésünk azzal teszi emlékeztetővé, hogy a folyó költségvetési évben a fővárosi tűzoltóság fejlesztésére igen tekintélyes összeget irányozott elő, ugyanis a legutóbbi idők jelentős nemzetvédelmi feladatát hárították a tűzoltóságra: a légvédelem megszervezését. Ezt a feladatát a tűzoltóság csak úgy tudja közmegelégedésre ellátni, ha e célra megfelelően kiépítik, illetve modern eszközökkel felszerelik. A főváros vezetősége számolva a lakosság növekedésével, de különösen a külső kerületekben folyó állandó építkezésekkel és településekkel, tervbe vette és sürgősen megvalósítja a kelenföldi, óbudai, kőbányai tűzoltóságok felállítását, a Kun ucai laktanya kibővítését, azonoskivűl a technikai felszerelés kiegészítése és fejlesztése érdekében is nagy áldozatot hoznak, mivel napjainkban a tűzoltóság munkája nemcsak a vagyonbiztonság védelmére szorítkozik, hanem a légtartalom kiépítése rendkívül jelentős szerepet hárít erre a kiváló testületre.

A szervezett tűzoltás eredete abba az időbe nyúlik vissza, amikor a harcászati tűz képezték a fő fegyvert. Amíg az ókorban a harcok az ellenség fából készült vártornyait és állásait röpitett tűzcsóvákkal igyekeztek lángborítani, addig a várórság külön e célra szervezett csapatának az volt a feladata, hogy a keletkezett tüzeket eloltja. Augustus római császár már 7000 főből álló katonai tűzoltósággal rendelkezett, akik a légionáriusokhoz hasonló öltözettel bírtak s felszerelésük páncélingból, csáklyából és vízherdől edényből állott. A római tűzoltóság eredményes működése akkor kezdődik, amikor Kr. e. 150 körül Ktezebiosz feltalálja a szivattyút és azt tűzifecskendőknek használja fel.

A római birodalom bukásával a szervezett tűzoltás ügye is feledésbe ment s ezért történhetett meg, hogy a később keletkezett államok lakosai a tűzzel szemben teljesen tehetetlenek voltak, ha tűz keletkezett, legtöbbször az egész város porrá égett. Az oltást minden terv és cél nélkül az összesereglett bámészodó tömeg végezte, amely inkább a zavart növelte anélkül, hogy a tűzoltásnál eredményesen tevékenykedett volna. E sikertelen tevékenység sorozatából keletkeztek idők folyamán azok a rendelkezések és berendezések, melyek alkalmasnak bizonyultak a tüzesetek elfojtására.

Körülbelül a 13. században kezdik meg Európában azokat az övintézkedéseket megszervezni, melyek tűzvész esetén a céltudatos és kötelező tűzoltást rendelik el. Ezek az intézkedések a városi polgárait hárítják a tűzoltást s csak később, mikor az iparúzó céhekbe tömörülnek, ezek a szervezetek veszik át a hivatásos tűzoltást.

A nagy nyugati góppontok (London, Párizs, Bézel) már a 16-ik században hivatásos tűzoltószervezetekkel, technikailag képzett tisztekkel és kitűnő felszereléssel rendelkeznek s ugyanakkor Hollandiában Jan Van der Heiden, a tűzifecskendő tükkélesztője, teológus diákokból megalakítja a világ első tűzoltó szervezetét.

Bennünket magyarokat az önkéntes tűzoltóintézmények megszervezésével kapcsolatban igen előkelő hely illet meg, ugyanis a debreceni teológusok szívesen teresték fel tanulmányaik folytatására

a hollandi főiskolákat s itt látták meg a diákság körében a szervezett tűzoltást. Hazaérkezvén, a kollégium vezetőségével együtt már a 17-ik században megalakítják az első diáktűzoltócsapatot, melynek célja minden jutalom nélkül mások javait az elemi csapásoktól megóvni kötelesség volt. A diákok csáklyával és öntözővel voltak felszerelve, dugattyús tűzifecskendőjük volt, melyet maguk vontattak a tűzvéz színhelyére.

Bármilyen előkelő hely illet meg minket magyarokat a tűzoltóintézmények megszervezése révén, a modern és hivatásos tűzoltóintézmény nem nálunk keletkezett. A nyugati államokban már szervezett városi tűzoltóságok siettek a vész színhelyére, amikor a mi önkéntes tűzoltóink vízpuskákkal és öntözővel működtek.

Tűzrendészetünk első alapköveit 1788-ban II. József császár rakja le, aki ebben az évben adja ki az első tűzrendészeti intézkedéseket. Ez az intézkedés városokban éppen úgy, mint külföldön a céhekre hárítja a tűzoltás feladatát s ha a városi céh elegendő tagot számlált és megfelelő felszereléssel bírt, a célnak meg is felelt. Ellenben a tűzoltás falvakban szervezetlen volt.

Pesten 1789-ben jelent meg II. József császár rendelete, mely a városi polgárságra hárítja a tűzoltást s csak később kötelezik e feladatra a céheket, akik a 19. század első feléig meg is felelnek e kötelezettségnek.

Körülbelül száz évvel ezelőtt kezdődik el lassan az a folyamat, melynek eredménye, hogy a gyáripari termelés kiszorítja a kisipart s ennek hatásaként a céhek rendszere fokozatosan megszűnik, így a pesti tűzoltás ismét a polgárságra hárul. A pesti városvezetés három tűzoltószertárt létesít, nagyméretű tűzifecskendőkkel az akkori kor igényeihez mért felszereléssel s ez a kezdeményezés volt a magva a fővárosi tűzoltóság megszervezésének. A tűzjelzés harangütéssel történt s tűz esetén a fecskendők és a víztartó járműveket rekvirált lovakkal vontatták a veszély színhelyére. Az oltási munkálatokban részt venni pedig minden polgárnak kötelessége volt.

A pesti tűzoltóság alig száz évvel ezelőtt primitív kezdetleges intézmény volt, a városi közigazgatás nem tekintette hivatásának a tűzoltóüggyel való foglalkozást, inkább csak mint mecénás vett részt ezekben a munkálatokban. Miután pedig a városi közigazgatás a tűzoltóintézmény megszervezését szívesen átadta a polgárságnak, a lakosság, ha szerény keretek között is, de megszervezte tűzoltóságát. Később 1850-60. között a Ganz-gyár, valamint az óbudai Hajógyár munkásaiból önkéntes tűzoltócsapatot létesítenek, majd a külföldi tanulmányútról hazatért gróf Széchenyi Ödön kezdi meg a polgári önkéntes tűzoltóegyesületek szervezését.

1862 decemberében ül össze gróf Széchenyi Ödön elnöklétével az a bizottság, mely azt a célt óhajtja megvalósítani, hogy a tüzeseteknél oltást végző szervezeten nyers erő rendszeres legyen. Az első alakuló értekezlet után egy hónappal a szervezeti szabályzat elkészült, de azt hiába terjesztették fel jóváhagyás végett az illetékes hatóságokhoz. Az elnyomatás szomorú emlékü korszakában minisztériumunk nem volt, az osztrák kormány által kinevezett helytartótanács vezette az ügyeket s e tanács minden egyesülést aggályosnak látott különösen, ha annak élén oly népszerű egyén állott, mint gróf Széchenyi Ödön.

Csak az 1867-es kiegyezést megelőző hetekben jön meg az önkéntes tűzoltóintézmények megalakulását engedélyező végzés s a fővárosi tűzoltóság csak 1870-ben tudja kiállítani az első éjjel-nappal szolgálatot tartó őrséget.

A pesti tűzoltóság már működésének első évében hetven tüzeset eredményes oltásáról számol be, pedig ezernyi akadályal kell megküzdnie. Telefon nincs, a tűzjelzés a Városháza, valamint a Teréz- és belvárosi plébánia templomok tornyai-ban levő őrszemek jeladásával történik. A vízvezeték építése csak ebben az évben kezdődik el s ahol elkészül, a víz nyomása oly csekély, hogy tűzoltásra használhat-

Az iraki nyersolajforrások távvezetékét állandóan rongálják a harcoló beduin és arab csapatok

A Szentföldön dúló es véget nem érő hadmozdulatok műszaki vonatkozásban egy igen szokatlan jelenséget okoztak, ugyanis azt a hatalmas kiterjedésű vezeték, mely az iraki olajmezők termékeit Transzjordánián, Szírián és Palesztinán át Haifába, a nagyforgalmú kikötővárosba vezeti, — a felkelésben résztvevő benschü-lött lakosok egyes helyeken megfúrják s az értékes nyersolaj visszafolyik az anyaföldre.

Ez a nagy nyersolajszállítóvezeték, mely kivitelezésében és méreteiben egyedülálló az egész világon, Kirkuk városából indul ki s egyik ága a szíriai Tripoli városában éri el a tankhajókat, míg a másik ág a palesztinai Haifában ér a kikötőbe. A szállító vezetékpar az Eufrátesz folyam völgyében fekvő Hadita városig egymás mellett halad, ott széjjelválnak és két külön ágban érik el a tengerpartot, illetve a kikötőket. Ezideig az úgynevezett északi szállítóvezetékben, mely a franciák által megszállott Szíriában vonul végig, nem fordult elő üzemszavar, a vezeték megfúrása és az olaj elcsurgatása a déli, a Pa-

lesztinában levő ágon történt s miután a tengerparti végállomáson a feszültségmérő műszerek állandóan nyomáscsökkenést jeleztek, a vonalat vizsgálat alá vették s megállapították, hogy Szíria területén átvonuló északi vezetéken is több helyen merényletet követtek el a garázdálkodó beduin csapatok. E szokatlan technikai nehézség elhárítása céljából az érdekeltsek a közelmúltban Beiruthban megbeszéléseket folytattak s elhatározták, hogy a Palesztinában levő déli szállítóvezeték üzemen kívül helyezik s egyelőre a másik, a szíriai ágon nyomják az olajat a tenger felé, ugyanis ettől az intézkedéstől remélik, hogy ha a vezeték őrszemélyzete s az üzemi alkalmazottak tömege éberségét és munkakészségét egyetlen irányba — a palesztinai vezeték biztonságára érdekében összpontosítja, remény nyílt arra, hogy a fantasztikus hosszúságú vonalon, melyen át három hétig tart az olaj útja, üzembiztosan érjen a nyersolaj az iraki olajmezőkről a haifai kikötőben tároló tankhajókra.

F. J.

Amerikai magyar fiatalember mintarepülőgépe a párizsi kiállításon

A mintarepülőgépek párizsi nemzetközi kiállításán egy detroiti magyar fiatalember repülőgép-modelljét is bemutatják. Ezt a bemutatást a J. L. Hudson Company ösztönözte tette lehetővé, amelyet ebben az évben Bohács Imre nyert meg. Bohács mintarepülőgépét már előzetesen bemutatták az amerikai nemzeti versenyen s ekkor hat percig és huszonhat másodpercig maradt a kis gép a levegőben. A nemzeti versenyen a gép a második díjat nyerte. Bohács Imre azóta több változást hajtott végre a gépen és így sok reménye van arra, hogy Párizsban az első díjat kapja meg. A detroiti magyar fiú maga viszi át gépét Párizsba. A fiatal feltaláló szülei lakik együtt és a Wayne University nagy reményekre jogosító hallgatója.

Százéves lesz a bélyeg

1940 májusában lesz száz éve, hogy az első postabélyeg, a ma is használatos formában megjelent. Ebből az alkalomból az angol filatelisták társasága nagyszabású bélyegkiállítást készít elő Londonban, amelyen az angol posta bélyeggyűjteménye is kiállításra kerül. Külön jubileumi bélyegre is adnak ki a jubileum emlékére.

☉ Norvéglában nem vasúttal, hanem főként autóbusszjáratokkal bonyolítják le az utasforgalmat. Norvégiának kietlen tájai, különösen a hegyvidék nem alkalmas arra, hogy vasútvonalakat építsenek, ugyanis az ottani vasútépítéseknek oly sok műtárgyat: hidat, alagutat, átjárót stb. kellene létesíteni, hogy ez a legsűrűbb utasforgalom mellett sem fizetődnék ki. Eppen ezért a norvég vasútigazgatóság hegyvidéki területeken autóbusszjáratokat épít és autóbusszjáratokkal bonyolítják le a forgalmat.

lan. A tüzcsapatok teljesen ismeretlenek. Dacára a városi közigazgatásnak a tűzoltóüggyel szemben tanúsított tartózkodó magatartásának, a társadalmi szervezkedés erősen hatott rá. Ennek eredményeképpen az önkéntes csapatok támogatására segélycsapatokat szervez, anyagi segítséget nyújt s ekkor kezdi meg a modern tűzoltóeszközök, a gőzfecskendők és tololétrak beszerzését is. Majd mindentől függetlenül megindul az első hivatásos városi tűzoltóság szervezése, később ennek állandó létszámemelése s ez kezdte alapját mai fejlett fővárosi tűzoltóságunknak, mely világviszonylatban is igen kiváló.

A régi pesti tűzoltóság egy igen jelentős technikai újítással tűnik ki: a tololétrak alkalmazásával, melyet a kontinen-sen Budapesten használtak először s feltalálója Krause Waldemar, a tűzoltótestület akkori parancsnoka volt. A tololétrak használatát később a világ minden jelentősebb tűzoltóintézménye fokozatosan átvette tőlünk.

A géptechika, de különösen a vontatóerő, az automobil fejlődése következtében egészen természetes volt, már a fokozotti biztonság érdekében is, hogy a fővárosi tűzoltóságot gépesítsék. Ebbe az időbe nyúlik vissza tűzoltóságunk automobilizálása, melynek hatása folytán a tűzoltás gyorsabb és eredményesebb lett. A budapesti tűzoltóság 1908-ban kapta az első autó-szerkecsit s napjainkban a tűzvéz színhelyére három autógéppel vonulnak ki.

Néhány szóval szeretnénk kitérni a budapesti tűzoltóság büszkeségére, a Niagara-motoros-fecskendőre, melynek áldásos működését a fővárosi közönsége oly sokszor tapasztalta.

Nagyobb tüzeseteknél a tüzesapból jövő vízszögár mennyisége, valamint természetes nyomása elégtelen az oltási munkálatokhoz. Ennek ellensúlyozására hozzák üzembe a motoros fecskendőt, melynek működése azon alapszik, hogy egy öntöttvas szivattyúháza szerelt lapátos kereket hajtómotor segítségével gyors forgásban kényszerítenek s miután a szivattyúháza a vizet közvetítő szívócsővel van kapcsolva, a lapátoskerék gyors forgása következtében az egész vezetékben légritka tér ke-

letkezik, mire a külső normális levegőnyomás a nyomócsővön át rendeltetési helyére szállítja a vizet. A szivattyú működése következtében a víz óriási erővel s igen bő mennyiségben tör fel a föld alól, például a budapesti tűzoltóság Niagaramotoros-fecskendője percenként a legnagyobb könnyedséggel szállít 3000 liter vizet kb. 8-12 kg. atmoszférikus nyomással.

A motoros fecskendő általában több különböző irányba elvezethető tömlőcsappal bír, ami lehetővé teszi, hogy a víz egyidejűleg a legellentétebb irányba szállítassék.

Tűzoltóságunk a technika legmodernebb és legkiválóbb vívmányaival van felszerelve s kitűnő vízjelző telefonberendezéssel bír. Az őrségeknek egymás között, valamint a tűzjelző állomásokkal külön telefontársaságok között van, azonoskivűl az automatikus távbeszélőforgalomnál külön speciális vonalak bonyolítják le a tűzoltósággal való forgalmat.

A tűzoltóságnál minden a gyors eszelekvésre van berendezve. Amikor a telefon megszólal és tüzet jelentenek, a veszély hírét átvevő tűzoltó egy riasztó csengőt hoz működésbe, mely a laktanya mind egyik helyiségében megszólal, mire egy percen belül teljes szerelvénygel száguldanak a tűzvész színhelyére. Megemlítjük, hogy a budapesti tűzoltóságnak van egy speciális berendezése, mely egész Európában egyedül, ugyanis bizonyos esetekben nem vízzel, hanem tömlőből kibocsátott különleges vegyi összetételű porral oltanak, aminek előnye, hogy az oltási munkálatok nem okoznak kárt.

*

Az a száz esztendő, melynek jubileumi ünnepét most készítik elő, nem telt el hiába. A fővárosi tűzoltóintézmény, melyre büszke lenne Európa bármelyik metropolisza, abból a parányi magból fejlődött ki, melyet a régi Pest lakossága egy évszázaddal ezelőtt elvetett s később a városi közigazgatás segítette azt teretbe hódítani. Reméljük, hogy polgárainak élet- és vagyonbiztonságát minden rendelkezésükre álló eszközzel szolgálják.

Fenyő József